

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВИКЛАДАЧІВ ПЕДАГОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

FEATURES OF PROFESSIONAL TRAINING OF TEACHERS OF PEDAGOGICAL DISCIPLINES

Актуальність досліджуваної проблеми зумовлена тим, що в системі підготовки викладачів педагогічних дисциплін у закладах вищої освіти України до цього часу недостатньо враховуються об'єктивні тенденції сучасної освіти. У той же час сьогодні особливого значення набувають вимоги до рівня підготовки викладачів педагогічних дисциплін, здатних ініціювати пошук ефективних моделей організації і управління навчально-пізнавальною діяльністю здобувачів освіти. У статті розглянуто розвиток системи професійної підготовки викладачів педагогічних дисциплін в Україні. Зазначено, що складниками професійної підготовки є не лише професійний, а й особистісний компоненти. Проаналізовано значення самостійної роботи студентів, необхідність змін у педагогічній практиці в процесі професійної підготовки викладачів педагогічних дисциплін. Зазначено, що сьогодення вимагає зміни ролі та функцій викладачів, що зумовлена потребою формування у здобувачів освіти системи цінностей, яка дозволить їм самореалізуватись, набутти soft skills.

Закцентовано увагу на тому, що, розробляючи нові підходи до професійної підготовки викладачів педагогічних дисциплін, необхідно впроваджувати в освітній процес методи інтерактивного навчання, які спрямовані на підвищення рівня професійної компетентності.

Висвітлено особливості формування емпатійних взаємовідносин у процесі підготовки майбутніх викладачів педагогічних дисциплін з усіма учасниками освітнього процесу. Система професійної підготовки викладачів педагогічних дисциплін має практичну спрямованість, передбачає формування навичок самостійного навчання, творчого потенціалу, готовності до самоосвіти, професійного розвитку та навчання протягом життя. **Ключові слова:** готовність до інноваційної педагогічної діяльності, творча діяльність, викладачі педагогічних дисциплін, професійна підготовка, soft skills, емпатійні взаємовідносини.

The urgency of the problem is due to the fact that the system of training teachers of pedagogical disciplines in higher education institutions of Ukraine is still insufficiently taken into account the objective trends of modern education. At the same time, today the requirements to the level of training of teachers of pedagogical disciplines, able to initiate the search for effective models of organization and management of educational and cognitive activities of students, are of special importance. The article considers the development of the system of professional training of teachers of pedagogical disciplines in Ukraine. It is noted that the components of professional training are not only professional but also personal components. The importance of independent work of students, the need for changes in pedagogical practice in the process of professional training of teachers of pedagogical disciplines is analyzed. It is noted that the present requires a change in the role and functions of teachers, which is due to the need to form in students a system of values that will allow them to self-realize, to acquire soft skills.

Emphasis is placed on the fact that, developing new approaches to the professional training of teachers of pedagogical disciplines, it is necessary to introduce into the educational process methods of interactive learning, which are aimed at improving the level of professional competence.

The peculiarities of the formation of emotional relationships in the process of training future teachers of pedagogical disciplines with all participants in the educational process are highlighted. The system of professional training of teachers of pedagogical disciplines has a practical orientation, provides for the formation of skills of independent learning, creative potential, readiness for self-education, professional development and lifelong learning.

Key words: readiness for innovative pedagogical activity, creative activity, teachers of pedagogical disciplines, professional training, soft skills, empathic relations.

УДК 378

DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2021/40.30>

Глянєнко К.А.,
канд. пед. наук,
викладач

Відокремленого структурного підрозділу
«Дніпровський фаховий коледж
інженерії та педагогіки
Державного вищого
навчального закладу
«Український державний
хіміко-технологічний університет»

Постановка проблеми у загальному вигляді.

У зв'язку з переходом до системи безперервної освіти виникла необхідність перегляду різних аспектів функціонування освітньої сфери, зокрема змісту, форм і методів професійної підготовки викладачів педагогічних дисциплін. Однією з ідей поновлення вищої освіти в Україні повинен стати перехід до нових форм організації освітнього процесу. До недавнього часу у навчанні переважали лекції, практичні заняття проводилися з усією групою, контроль за самостійною роботою на заліках та іспитах був спрямований на відтворення знань, перевірялися не рівень сформованості професійних умінь (компетентностей), а зазвичай пам'ять

і вміння відтворювати прочитане. За таких умов не можна забезпечити якісну професійну підготовку викладачів педагогічних дисциплін, необхідну для роботи в умовах сьогодення, коли на першому плані – студентоцентроване навчання.

Інформаційне суспільство та необмежений доступ до інформації в Інтернет-мережі вимагають формування позитивних якостей під час підготовки викладачів педагогічних дисциплін. Важливим чинником удосконалення освітнього процесу у ЗВО є професійна підготовка майбутніх викладачів педагогічних дисциплін до готовності працювати в нових умовах. Дослідження вищезазначеного завдання необхідне для задоволення

протиріч між високими потребами суспільства до рівня освіченості здобувачів освіти, що містить у собі як освітній, так і виховний складники, та готовністю викладачів педагогічних дисциплін до провадження такої педагогічної діяльності. Принципові зміни освітньої парадигми полягають в оновленні методологічних підходів до організації професійної підготовки викладачів педагогічних дисциплін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

У межах нашого дослідження важливими є наукові напрацювання щодо напряму професійної підготовки викладачів педагогічних дисциплін, розвитку педагогічної творчості (А.М. Алексюк, А.Д. Бондар, С.С. Вітвицька, О.І. Гура, О.А. Дубасенюк, В.І. Лозова, І.В. Мороз, С.О. Сисоєва, Д.В. Чернілевський), підготовки викладачів педагогічних дисциплін до інноваційної діяльності (Л.М. Ващенко, І.В. Гавриш, Л.І. Даниленко, Н.І. Клокар, О.Г. Козлова, О.І. Шапран); особистісно орієнтованого навчання (В.В. Краєвський, В.Г. Кремінь, В.С. Ледньов, І.Я. Лернер, О.Я. Савченко, М.М. Скаткін, В.А. Семиченко, А.М. Фасоля, В.А. Хуторський).

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Аналітичне вивчення наукових праць вітчизняних науковців дає підстави до узагальнення щодо невичерпності проблеми професійної підготовки викладачів педагогічних дисциплін та необхідності конкретизації базових понять проблеми з огляду на сучасний розвиток педагогічних досліджень.

Мета статті – проаналізувати сучасний стан дослідження проблеми у педагогічній теорії; розкрити основні вимоги та особливості професійної підготовки майбутніх викладачів педагогічних дисциплін.

Виклад основного матеріалу. Питання підготовки майбутніх викладачів педагогічних дисциплін до професійної діяльності завжди було в центрі уваги. Значення цієї проблеми є беззаперечним, однак сьогодення зумовлює актуальність розгляду питання становлення викладачів педагогічних дисциплін відповідно до переходу від очного до змішаного навчання.

Розробляючи нові підходи до професійної підготовки викладачів педагогічних дисциплін, необхідно впроваджувати в освітній процес методи інтерактивного навчання, які спрямовані на підвищення рівня професійної компетентності. У процесі підготовки викладачів педагогічних дисциплін доцільно використовувати такі методи і прийоми:

- проведення інтерактивних проблемних лекцій, а саме використання методу «питання-відповідь» протягом всього заняття;

- використання медіа-ресурсів, де здобувачі освіти виконують головну роль;

- впровадження під час практичних занять таких форм роботи, як «Телепорт», онлайн-дискусія, «Уявне телевізійне шоу», «Круглий стіл», де здобувачі освіти під час обговорення вирішують важливі проблеми майбутньої професійної діяльності;

- у межах академічної мобільності «спілкування» під час практичних занять із застосуванням ділових ігор, кейс-методів, які сприяють розвитку пізнавальної активності, створенні ситуації успіху, творчості, креативності педагога;

- рефлексія під час практичних занять;

- використання нових підходів до контролю і оцінювання досягнень здобувачів освіти, які забезпечують їх об'єктивність і надійність.

Сьогодення вимагає зміни ролі та функцій викладачів, що зумовлена потребою формування у здобувачі освіти системи цінностей, яка дозволить їм самореалізовуватись, набути soft skills.

Одним із найважливіших шляхів вдосконалення професійної підготовки викладачів педагогічних дисциплін є підвищення рівня теоретичної та практичної підготовки до інноваційної діяльності в закладі освіти, яка передбачає сформованість творчого, індивідуального стилю. Тому особливе місце в освітньому процесі закладів вищої освіти посідає формування у здобувачів освіти дослідницьких і творчих здібностей. Саме такий підхід дозволяє сформувати у майбутніх викладачів педагогічних дисциплін уміння бачити нове в теорії і практиці сучасного закладу освіти, шукати нестандартні шляхи розв'язання проблем та реалізувати їх. Система організації такої роботи вимагає поетапності (в міру складності дослідницьких умінь), а також зміщення акценту з формування дослідницьких умінь під час написання курсових і випускних кваліфікаційних робіт на участь здобувачів освіти у дослідницькій діяльності під час вивчення всіх дисциплін навчального плану, виконання науково-дослідних і творчих проєктів, участь у конференціях, вебінарах, майстер-класах. Однією з умов організації є проблема вивчення індивідуальних особливостей майбутніх викладачів педагогічних дисциплін та можливостей їх урахування в освітньому процесі. Управління такою системою вимагає розробки спеціальної моделі підготовки, а також впровадження індивідуальних програм особистісно-професійного розвитку здобувачів освіти [5].

Професійна підготовка майбутніх викладачів педагогічних дисциплін за відповідною моделлю передбачає розробку навчальних курсів залежно від досвіду викладання; підготовку викладачів за окремими навчальними дисциплінами; запровадження інтенсивних курсів; випробувальний термін чи стажування; інтегративні міждисциплінарні курси [1].

Під час підготовки майбутніх викладачів педагогічних дисциплін важливим є не лише засвоєння ними певного обсягу академічних знань, а й розвиток емпатійних взаємовідносин у системах «викладач – здобувач освіти» та «здобувач освіти – здобувач освіти», які мусять ґрунтуватись на почуттях взаєморозуміння, тактовності, терпимості. Формування та розвиток таких взаємовідносин є складним та динамічним процесом, що

вимагає від викладачів закладів вищої освіти педагогічного спрямування створення та дотримання системи виховної діяльності, яка охоплює творчу співпрацю педагогічного та студентського колективів, педагогічну практику, цілеспрямовані позанавчальні виховні заходи з різноманітними формами проведення. Лише своїм прикладом викладач формує чуттєве ставлення та перетворює знання дитини на переконання. Як писав В.О. Сухомлинський, знання переплавляються у переконання лише тоді, коли «вихованцям хочеться вас наслідувати, хочеться бути схожим на вас, коли правда у ваших вустах стає приваблюючою і одухотворюючою, а наука наповнюється живим, трепетним биттям вашого серця» [8].

Ще одна проблема підготовки викладачів педагогічних дисциплін пов'язана з формуванням у здобувачів освіти вміння самостійно вчитися. Одним із засобів вирішення цієї проблеми є навчально-методичні комплекси дисциплін, електронні освітні ресурси, де повинна бути представлена система самостійної роботи студента з дисципліни, включаючи завдання для самоконтролю, поточного і підсумкового контролю. Оскільки однією з найважливіших цілей освіти є не передача знань, а формування умінь самостійно навчатись протягом життя, це впливає на побудову освітнього процесу здобувачів освіти. Для реалізації нових завдань майбутній викладач педагогічних дисциплін повинен навчитися вибудовувати спільну зі здобувачами освіти освітню діяльність, формувати цінності та керувати цією формою організації навчання без тривалої адаптації.

Великі резерви має практико-орієнтована підготовка здобувачів освіти – майбутніх викладачів педагогічних дисциплін. Відповідно до цього однією з найвагоміших проблем є принципово інша організація педагогічних практик, без чого неможливо реалізувати сучасні завдання модернізації освіти [7].

Підводячи підсумки вищесказаного, можна визначити такі тенденції вдосконалення професійної підготовки викладачів педагогічних дисциплін на сучасному етапі: використання інтерактивних форм навчання здобувачів освіти; інтегративність та багатоаспектність змісту навчальних дисциплін; розробка індивідуальної моделі особистісно-професійного розвитку здобувачів освіти; підвищення значення самостійної роботи здобувачів освіти; використання практико-орієнтованих форм навчання; зміни у педагогічній практиці; впровадження позитивного досвіду професійної підготовки викладачів педагогічних дисциплін.

Висновки. Отже, підготовка до педагогічної діяльності – це неперервний і керований процес, що передбачає професійний та особистісний компоненти, набуття особистістю суб'єктивного досвіду, формування soft skills у здобувачів освіти в процесі професійної діяльності викладачів педагогічних дисциплін. Система професійної підготовки викладачів педагогічних дисциплін має практичну спрямованість, передбачає формування навичок самостійного навчання, творчого потенціалу, готовності до самоосвіти, професійного розвитку та навчання протягом життя. Підготовка викладачів, що прийдуть до закладів освіти найближчим часом, має передбачити усі можливі складники формування універсальності фахівців, а саме: блоки необхідних дисциплін, формування вміння вибудовувати емпатійні взаємовідносини з усіма учасниками освітнього процесу, прагнення до постійного професійного та особистісного розвитку, а також сучасне бачення позитивного педагогічного іміджу.

Перспективи подальших досліджень полягають у пошуку шляхів адаптації зарубіжного досвіду у практичній діяльності.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Антонюк Н.А., Савчук С.В. Професійна підготовка майбутнього вчителя початкової школи до наскрізної виховної діяльності. *Академічні студії. Сер. Педагогіка*. 2021. Вип. 2. С. 19–25.
2. Богданова І.М. Професійно-педагогічна підготовка майбутнього вчителя на основі інноваційних технологій : дис... д-ра пед.наук : 13.00.04. Київ, 2003. 440 с.
3. Кубанов Р. Якість вищої освіти: порівняльний аналіз поглядів зарубіжних і вітчизняних науковців. *Порівняльно-педагогічні студії*. 2014. Вип. 2–3. С. 27–32.
4. Кучеренко Н.В. Зарубіжний та вітчизняний досвід підготовки викладача вищої школи до професійної діяльності. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школі*. 2009. Вип. 1. С. 220–228. URL: http://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2009/1/1_2009.pdf#page=220
5. Пришляк О.Ю. Удосконалення професійної підготовки педагогів України у контексті прогресивних ідей зарубіжного досвіду. *Порівняльна професійна педагогіка*. 2013. № 1. С. 269–274.
6. Пуховська Л.П. Проблеми інтеграції педагогічної освіти України в загальноєвропейський освітній простір. *Вісник Житомирського державного університету ім. Івана Франка*. 1999. № 3. С. 67–71.
7. Сисоєва С.О., Соколова І.В. Проблеми неперервної професійної освіти : тезаурус наукового дослідження : наук. видання. Київ : ЕКМО, 2010. 362 с.
8. Сухомлинський В. Вибрані твори : у 5 томах. Київ, 1976. Т. 1. С. 591.